

به نام خداوند جان و خرد

کارگاه آموزشی

دستیار پژوهشی: نقش جدید کتابداران و اطلاع رسانیان

ارائه دهنده:

نیلوفر برهمند، دکترای علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز

► تحولات محیط پژوهش، افزایش حجم و پیچیدگی اطلاعات، تخصصی‌تر شدن حوزه‌های علمی و گسترش ابزارهای دیجیتال و هوش مصنوعی، نقش کتابداران و اطلاع‌رسانان را نیز دستخوش تغییر کرده است. در این شرایط، کتابدار می‌تواند فراتر از ارائه خدمات سنتی اطلاعاتی، به‌عنوان **دستیار و همراه پژوهشی** در کنار پژوهشگر قرار گیرد.

► این کارگاه به بررسی این تغییر نقش و الزامات حضور مؤثر کتابداران و اطلاع‌رسانان در فرایند پژوهش می‌پردازد.

محورهای محتوایی کارگاه

۱. از خدمات کتابخانه‌ای تا حمایت از پژوهش

در این بخش، تغییر رویکرد از خدمات کتابخانه‌محور به پژوهش‌گرمحور و ضرورت حضور فعال‌تر کتابداران در محیط پژوهش مورد توجه قرار می‌گیرد. حمایت مؤثر از پژوهشگر صرفاً به پاسخ‌گویی به پرسش‌های اطلاعاتی محدود نمی‌شود، بلکه شناخت نیازها و همراهی با پژوهشگر در مسیر پژوهش را نیز دربرمی‌گیرد.

محورهای محتوایی کارگاه

۲. دستیار پژوهشی؛ نقشی فراتر از پاسخ‌گویی

دستیار پژوهشی به‌عنوان یکی از نقش‌های نوین کتابداران و متخصصان اطلاعات معرفی می‌شود؛ نقشی که در آن کتابدار می‌تواند در مراحل مختلف فرایند پژوهش، از شکل‌گیری ایده و جست‌وجوی منابع تا نگارش و انتشار، حمایت اطلاعاتی متناسب ارائه کند.

محورهای محتوایی کارگاه

۳. شناخت پژوهشگر و تفاوت نیازهای پژوهشی

همه پژوهشگران نیازهای یکسانی ندارند. تجربه پژوهشی، مرحله فعالیت حرفه‌ای، زمینه تخصصی و نوع پژوهش می‌تواند بر نوع و سطح حمایت مورد نیاز تأثیر بگذارد. بنابراین، یکی از موضوعات مهم کارگاه، توجه به تفاوت پژوهشگران و ضرورت پرهیز از رویکرد «یک خدمت برای همه» است.

محورهای محتوایی کارگاه

۴. ارتباط مؤثر و ایجاد اعتماد

ارائه خدمات تخصصی بدون ارتباط مناسب با پژوهشگر، الزاماً به حمایت مؤثر منجر نمی‌شود. در این کارگاه بر اهمیت حضور حرفه‌ای، ارتباط مستمر، در دسترس بودن و شکل‌گیری رابطه‌ای مبتنی بر اعتماد میان کتابدار و پژوهشگر تأکید می‌شود.

محورهای محتوایی کارگاه

۵. توانمندسازی پژوهشگر؛ هدف اصلی حمایت پژوهشی

نقش دستیار پژوهشی صرفاً ارائه پاسخ یا انجام بخشی از کار پژوهشگر نیست. هدف اصلی، کمک به پژوهشگر برای افزایش توانایی و استقلال او در دسترسی، ارزیابی و استفاده مؤثر از اطلاعات است؛ به گونه‌ای که حمایت اطلاعاتی در نهایت به توانمندسازی پژوهشگر منجر شود.

محورهای محتوایی کارگاه

۶. تعریف حرفه‌ای نقش و مرزهای مسئولیت

حمایت پژوهشی مؤثر نیازمند تعریف روشن حدود مسئولیت‌هاست. کتابدار در جایگاه دستیار پژوهشی، از فرایند پژوهش حمایت می‌کند، اما جایگزین پژوهشگر، استاد راهنما، متخصص روش تحقیق یا سایر متخصصان پژوهش نیست. شناخت این مرزها به ارائه خدمات حرفه‌ای و شفاف کمک می‌کند.

دستاورد مورد انتظار

۶. تعریف حرفه‌ای نقش و مرزهای مسئولیت

در پایان کارگاه، شرکت‌کنندگان با نگاهی متفاوت به نقش کتابدار در محیط پژوهش، اهمیت شناخت پژوهشگر و نیازهای او، نقش ارتباط و اعتماد در حمایت پژوهشی و ضرورت حرکت از پاسخ‌گویی صرف به سمت همراهی و توانمندسازی پژوهشگر آشنا می‌شوند.

کتابدار پژوهشی امروز فقط کسی نیست که اطلاعات مورد نیاز پژوهشگر را پیدا می‌کند؛ بلکه می‌تواند با حضور مؤثر، شناخت نیاز و ارائه حمایت متناسب، به **بهبود فرایند و کیفیت پژوهش** کمک کند.